

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС; ФІНАНСОВЕ ПРАВО; ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО

УДК 342.553

DOI <https://doi.org/10.32782/chern.v5.2024.4>

В. Д. Барвіненко
доктор юридичних наук
orcid.org/0000-0001-9471-1134

ДО ПИТАННЯ УЧАСТІ МОЛОДІ У ВИРІШЕННІ ПИТАНЬ МІСЦЕВОГО ЗНАЧЕННЯ

Залучення молоді до процесів прийняття рішень є стратегічно важливим кроком для побудови стійких демократичних систем. Досвід ініціативи Конгресу місцевих і регіональних влад Ради Європи переконливо демонструє, що активна участь молоді сприяє створенню більш інклюзивного управління, зміцнює громадянську культуру та підвищує довіру до органів влади. Молодь привносить нові ідеї, енергію та інноваційні підходи до вирішення місцевих проблем, що особливо цінно в умовах сучасних викликів, таких як війна, відновлення країни.

Україна, яка переживає складний період, має значний потенціал для використання цього досвіду у власній практиці місцевого самоврядування. Аналіз активностей Конгресу та українського муніципального досвіду 2022–2024 років свідчить про необхідність розробки й впровадження програм, які програми могли б стати потужним інструментом для залучення молоді до демократичних процесів на місцевому рівні, водночас слугуючи платформою для розвитку нових лідерів.

Крім того, нагальною є потреба в спеціальних освітніх програмах, які допоможуть молодим активістам та лідерам краще розуміти сутність та принципи місцевого самоврядування, його зв'язок із демократичними цінностями та практиками. Такі програми мають охоплювати як теоретичну підготовку, так і практичні аспекти, зокрема обмін досвідом із міжнародними партнерами та вивчення кращих практик. Це сприятиме формуванню компетентного та проактивного покоління молоді, здатного не лише впливати на прийняття рішень, а й ефективно реалізовувати ініціативи, що сприятимуть відновленню країни та сталому розвитку.

Ключові слова: місцеве самоврядування, муніципальне управління, територіальний колектив, молодь, молодіжна політики, територіальна громада.

Barvinenko V. D. ON THE ISSUE OF YOUTH PARTICIPATION IN LOCAL DECISION-MAKING

Involving young people in decision-making processes is a strategically important step in building sustainable democratic systems. The experience of the Congress of Local and Regional Authorities of the Council of Europe initiative clearly demonstrates that active youth participation contributes to more inclusive governance, strengthens civic culture and increases trust in the authorities. Young people bring new ideas, energy and innovative approaches to solving local problems, which is especially valuable in the face of current challenges, such as war and the country's recovery.

Ukraine, which is going through a difficult period, has a significant potential to use this experience in its own local government practice. The analysis of the Congress activities and the Ukrainian municipal experience of 2022–2024 shows the need to develop and implement programmes that could become a powerful tool for engaging young people in democratic processes at the local level, while serving as a platform for developing new leaders.

In addition, there is an urgent need for special educational programmes to help young activists and leaders better understand the nature and principles of local self-government and its relationship with democratic values and practices. Such programmes should cover both theoretical training and practical aspects, including exchange of experience with international partners and study of best practices. This will contribute to the formation of a competent and proactive generation of young people capable not only of influencing decision-making but also of effectively implementing initiatives that will contribute to the country's recovery and sustainable development.

Key words: local self-government, municipal administration, territorial collective, youth, youth policy, territorial community.

Постановка проблеми. Участь молоді у місцевому самоврядуванні зокрема та у вирішенні питань місцевого значення у цілому є важливою складовою демократичного врядування та місцевого самоврядування, що закріплена в міжнародних і європейських стандартах, зокрема в документах Ради Європи. В умовах війни та післявоєнного відновлення України роль молоді у забезпеченні сталого розвитку територіальних громад стає ще більш актуальною. Молодь

виступає не лише об'єктом правового захисту, але й важливим суб'єктом, здатним ініціювати зміни та брати активну участь у місцевому самоврядуванні.

Слід зазначити, що участь молоді у місцевому самоврядуванні є важливою у цілому для кожної демократичної країни – не лише для України в умовах режиму воєнного стану. Про це свідчить та увага, яку приділяють цьому питанню органи Ради Європи у своїх документах, насамперед –

Конгрес місцевих і регіональних влад Ради Європи (далі – Конгрес). Наразі Конгрес місцевих та регіональних влад Ради Європи розглядає можливість третього перегляду Хартії участі молоді у вирішенні питань місцевого значення, що додає актуальності дослідженню, спрямованому на аналіз відповідних європейських стандартів та їх впровадження в Україні. Крім документального супроводження цього процесу, Конгрес проводить багато заходів та підтримує багато ініціатив у цьому напрямі. Саме вони закладають вектор розвитку національного муніципального законодавства у цій частині.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання залучення молоді до участі у вирішенні питань державного і місцевого значення неодноразово привертало увагу фахівців як з конституційного, так і з адміністративного права України (дивись, наприклад, [1-4]), автор цієї статті також торкався цього питання в одній зі своїх публікацій [5]. Але, жодна зі згаданих статей не стосується виключно теми нашої статті (а також, автори не звертають увагу та вводять у науковий обіг відповідні ініціативи Конгресу місцевих і регіональних влад у цій сфері) – в умовах планування динаміки муніципальної політики та муніципального законодавства України це вбачається недоліком, адже питання має високий ступінь актуальності – адже відповідні українські практики показують, що рівень участі молоді у місцевому самоврядуванні залишається нерівномірним, а реалізація стандартів Ради Європи у цій сфері потребує систематизації та вдосконалення.

Метою статті є дослідження конституційно-правових аспектів участі молоді у місцевому самоврядуванні через призму ініціатив органів Ради Європи та аналіз найкращих практик України.

Виклад основного матеріалу. У рамках відзначення Всесвітнього дня міст 2024 року Конгрес наголосив на важливості підтримки молодіжних ініціатив для участі у вирішенні питань місцевого значення. Конгрес закликав органи публічної влади у цілому та органи місцевого самоврядування особливо та зокрема сприяти активному залученню молоді до прийняття рішень на місцевому рівні, що є важливим чинником у розбудові сталих, інноваційних і демократичних відносин з членами територіальних громад [6].

Це є важливим тому, що молодь відіграє ключову роль у формуванні майбутнього населених пунктів і територіальних громад, а її енергія, ідеї та активна участь можуть значно підсилити місцеві ініціативи (у першу чергу, зробити їх більш популярними та відомими на рівні територіальної громади). Тим більше, молодь активно цікавиться глобальними проблемами та має свою позицію щодо них – а ці глобальні проблеми так чи інакше

неможливо вирішити без залучення до цього органів місцевого самоврядування (до числа таких проблем належать і зміна клімату, і подолання соціальної нерівності, і цифрова трансформація та застосування новітніх технологій в публічному управлінні у цілому та у місцевому самоврядуванні зокрема).

Конгрес активно розробляє напрям залучення молоді до місцевого самоврядування, а тому не оминає увагою і святкування такої дати, як Міжнародний день молоді. У 2024 році на сайті Конгресу було зазначено про важливість ініціативи «Молодіжні делегати Конгресу» у зміцненні демократії на місцевому рівні [7]. З нагоди Міжнародного дня молоді ініціатива привернула увагу до ролі молоді у формуванні майбутнього Європи.

Програма делегатів дозволяє молодим людям брати участь у засіданнях Конгресу, представляти інтереси своєї територіальної громади, ініціювати проекти, спрямовані не лише на гарантування та захист прав молоді, але й інших членів територіальних громад, а також і взаємодіяти з політиками. Це не лише сприяє появі нових лідерів на місцевому рівні, але й підвищує якість ухвалених рішень (через залучення молодіжного погляду, участі).

Програма також включала навчальні заходи для молодих делегатів, спрямовані на розвиток їхньої компетентності у сфері публічного управління та участі у прийнятті рішень. Ці «заходи мають на меті не лише залучити молодь, а й надати їй інструменти для ефективної взаємодії з органами місцевого самоврядування» [8]. У цілому ж, програма «Молодіжні делегати Конгресу» стала важливим механізмом інтеграції молоді у процесі ухвалення рішень, що сприяє зміцненню демократичних інститутів у державах-членах Ради Європи. Вона надала можливість багатьом молодим людям зробити реальний внесок у розвиток місцевого самоврядування, здійснити свої мрії щодо змін у своїх територіальних громадах на краще.

Менеджери цієї Програми (представники Конгресу) підкреслюють, що «залучення молодих людей не тільки додає новий погляд на місцеву політику, але й робить демократичні процеси більш інклюзивними. За ці десять років молодіжні делегати ініціювали численні проекти, спрямовані на покращення комунікації між владою та громадою, підвищення рівня обізнаності молоді про демократичні цінності та розвиток локальної демократії через інновації та цифрові рішення» (детальніше про це дивись [9]).

Україна, яка перебуває в умовах воєнного стану та постійних викликів у сфері місцевого самоврядування, може значно виграти від адаптації такого підходу. Молодіжна участь у процесах прийняття рішень на місцевому рівні може сприяти

відновленню довіри до органів публічної влади, мобілізації місцевих ресурсів та залучення додаткових грантових ресурсів на рівень територіальних громад (та відповідно – зміцненню демократичних інститутів навіть у складних умовах).

Для цього варто розглянути можливість створення національної програми молодіжних делегатів за аналогією з ініціативою Конгресу Ради Європи. Така програма може бути адаптована до українських реалій, зокрема з урахуванням викликів, пов'язаних із війною та відновленням країни. Навчання молодих лідерів, їхня інтеграція в роботу органів місцевого самоврядування та створення платформ для обміну досвідом – усе це сприятиме зміцненню демократичного управління на місцях. Молодь може стати важливим партнером у розв'язанні таких завдань, як інтеграція внутрішньо переміщених осіб, впровадження інновацій у системи публічного управління та сприяння соціальній згуртованості. Тим більше, що сучасна практика в Україні демонструє значний обсяг програм створення молодіжних хабів – просторів для молоді, а також «змістовного наповнення» цих хабів відповідно до інтересів молоді (відповідні приклади будуть наведені нижче).

Завершуючи стислий огляд цієї Програми делегатів Конгресу місцевих і регіональних влад слід додати, що представники України беруть у ній активну участь.

Ця Програма не є єдиною, до участі в якій долучені представники української молоді. У цілому Конгрес активно сприяє залученню молоді до процесів місцевого самоврядування через програму "Оновлення політики" (*Rejuvenating Politics*) – і українська молодь не залишається осторонь. У межах цієї ініціативи молоді люди з усіх держав-членів Ради Європи отримують можливість брати участь у засіданнях Конгресу, працювати у складі національних делегацій та висловлювати свою точку зору щодо ключових питань місцевої та регіональної політики [10]. Наступний етап цієї програми запланований на 2025 рік, і вже оголошено прийом заявок для молоді, яка бажає долучитися до цього процесу. Ця ініціатива не лише сприяє підвищенню обізнаності молодих людей про роль місцевого самоврядування, але й зміцнює демократичні інститути, залучаючи «молодіжні ідеї» до процесів прийняття рішень.

Переходячи до аналізу українських реалій сьогодення у цій сфері, варто зазначити, що Конгрес відповідно до програмних документів Ради Європи (а також і розроблених на їх підставі власних програмних документів) приділяє вагомому значення залученню молоді до участі у місцевому житті у цілому та зокрема і у першу чергу – до процесів відновлення та реконструкції України. У відповідь на виклики, спричинені війною, Конгрес

впроваджує низку ініціатив, спрямованих на підтримку молодіжного залучення до вирішення важливих питань місцевого значення, що є критично важливим для зміцнення місцевої демократії та побудови сталого майбутнього.

У межах цієї діяльності Конгрес працює над посиленням ролі молоді як активних учасників місцевого самоврядування та заохочує їх до внесення ідей і пропозицій щодо відновлення та модернізації місцевих громад (докладну та завжди актуальну інформацію про ці заходи та ініціативи можна знайти на сторінці "*Congress supports youth engagement for Ukraine's reconstruction and recovery*" [11]). Зокрема, за фінансової допомоги Конгресу було реалізовано проекти, спрямовані на залучення участі молоді у вирішенні питань місцевого значення, серед яких:

– молодіжний центр у Боратинській сільській громаді (у серпні та вересні 2022 року громада села Боратин розпочала ініціативу, спрямовану на соціальну згуртованість через розвиток молоді та збереження культурної спадщини. Місцева молодь разом з громадською організацією «Думай і дій» співпрацювала з місцевою владою, бізнесом та членами громади, щоб перетворити невикористовувану гардеробну в Народному домі «Просвіта» на повноцінний молодіжний центр. Цей проект створив простір, де молоді люди могли б зустрічатися, навчатися та робити свій внесок у місцевий розвиток. Ремонтні роботи сприяли співпраці між мешканцями та молоддю, а заходи в центрі заохочували взаємодію та зміцнювали зв'язки в територіальній громаді. Успіх ініціативи продемонстрував потенціал молодіжних проектів у сприянні як збереженню культури, так і соціальній згуртованості, що зробило її моделлю для подібних ініціатив);

– програма «Лідери змін» у Кам'янській територіальній громаді (програма «Лідери змін» у Кам'янській міській громаді є прикладом того, як цілеспрямовані молодіжні ініціативи можуть стимулювати місцевий розвиток. У 2022 та 2023 роках у програмі взяли участь 40 молодих людей, серед яких були місцеві жителі та внутрішньо переміщені особи, віком від 14 до 35 років. Учасники розробили та представили місцевій владі молодіжні проекти, які отримали схвалення та фінансову підтримку. Програма сприяла участі молоді в управлінні та зруйнувала стереотипи про апатію молоді. В результаті органи місцевого самоврядування стали партнером у понад 300 молодіжних заходах, створивши нові простори, такі як Молодіжний хаб, Центр цифрової освіти та Простір, дружній до дітей. Ці зусилля також зміцнили стійкість громади та соціальну згуртованість за умов режиму воєнного стану);

– програма стажування молоді в Чернівецькій територіальній громаді (у вересні 2022 року

в Чернівцях стартувала Програма молодіжного стажування, яка з того часу пройшла вже три хвили. Програма дає можливість стажерам безпосередньо співпрацювати з посадовими особами міської ради, розробляти громадські проекти та долучатися до публічного управління. Стажування не лише надає молодим учасникам навички управління, а й допомагає місцевій владі відкрити нові перспективи. На сьогоднішній день стажування пройшли понад 120 стажерів, деякі з них знайшли роботу в міській раді. Ця ініціатива підкреслює подвійну користь від розширення можливостей молодих лідерів та задоволення кадрових потреб в органах місцевого самоврядування);

– залучення молоді у Володимир-Волинській територіальній громаді (після початку повномасштабного вторгнення Володимир-Волинська територіальна громада інтегрувала молодих ВПО у місцеве культурне життя через музику, танці та театр. Такі ініціативи, як музичний гурт «HarVol» та танцювальний колектив «Sierra Crew», об'єднали місцеву та переселенську молодь, сприяючи зміцненню почуття спільності. А театральна студія «Різнобарв'я», створена художником-переселенцем, надала молодим людям можливість розвивати свої творчі таланти. Ці культурні ініціативи не лише збагатили мистецьке життя громади, а й зміцнили соціальну згуртованість, залучивши різні групи до змістовної діяльності).

Висновки. Залучення молоді до процесів прийняття рішень є стратегічно важливим кроком для побудови стійких демократичних систем. Досвід ініціативи Конгресу місцевих і регіональних влад Ради Європи переконливо демонструє, що активна участь молоді сприяє створенню більш інклюзивного управління, зміцнює громадянську культуру та підвищує довіру до органів влади. Молодь привносить нові ідеї, енергію та інноваційні підходи до вирішення місцевих проблем, що особливо цінно в умовах сучасних викликів, таких як війна, відновлення країни.

Україна, яка переживає складний період, має значний потенціал для використання цього досвіду у власній практиці місцевого самоврядування. Аналіз активностей Конгресу та українського муніципального досвіду 2022–2024 років свідчить про необхідність розробки й впровадження програм, які програми могли б стати потужним інструментом для залучення молоді до демократичних процесів на місцевому рівні, водночас слугуючи платформою для розвитку нових лідерів.

Крім того, нагальною є потреба в спеціальних освітніх програмах, які допоможуть молодим активістам та лідерам краще розуміти сутність та принципи місцевого самоврядування, його зв'язок із демократичними цінностями та прак-

тиками. Такі програми мають охоплювати як теоретичну підготовку, так і практичні аспекти, зокрема обмін досвідом із міжнародними партнерами та вивчення кращих практик. Це сприятиме формуванню компетентного та проактивного покоління молоді, здатного не лише впливати на прийняття рішень, а й ефективно реалізовувати ініціативи, що сприятимуть відновленню країни та сталому розвитку.

Література

1. Amelicheva, L., Martyniuk, O., Pyroha, I., Qaracayev, C., & Myroshnychenko, V. (2021). Implementation of constitutional human rights and social guarantees of security in the context of digitalization. *Amazonia Investiga*, no. 10 (45), pp. 265–271.

2. Мішина Н. «Кодекс зебри» як модельна схема інкорпорації європейських стандартів прав людини. *Актуальні проблеми правознавства. Науковий збірник ЮФ ТНЕУ* / редкол. : М. О. Баймуратов та ін. Тернопіль : Вектор, 2013. Вип. 3. С. 113-120.

3. Мішина Н.В. Формування бюджетів муніципальних органів (на матеріалах країн - членів Ради Європи). *Юридичний вісник*. 2022. № 3. С. 154 -160.

4. Mishyna N. European court of human rights' judgements implementation by local and regional authorities: relevant publications on the topic. *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»*. Одеса, 2023. Т. 33. С. 52-57.

5. Barvinenko, V., Mishyna, N., & Qaracayev, C. (2023). Ukrainian local government and Council of Europe's standards: human rights protection and decentralisation at the times of militarisation. *Baltic Journal of Economic Studies*, 9(4), 31-36.

6. World Cities Day 2024: Local authorities must support youth initiatives for local action. URL: <https://www.coe.int/en/web/congress/-/world-cities-day-2024-local-authorities-must-support-youth-initiatives-for-local-action>

7. Congress Youth Delegates in the Spotlight on International Youth Day. URL: <https://www.coe.int/en/web/congress/-/congress-youth-delegates-in-the-spotlight-on-international-youth-day>

8. For 10 years, Congress youth delegates have been revitalising local and regional democracy. URL: <https://www.coe.int/en/web/congress/-/for-10-years-congress-youth-delegates-have-been-revitalising-local-and-regional-democracy>

9. Engaging young will make a difference in our democracies: Congress celebrates 10 years of its initiative. URL: <https://www.coe.int/en/web/congress/-/engaging-young-will-make-a-difference-in-our-democracies-congress-celebrates-10-years-of-its-initiative>

10. Call for applications for young people to take part in the 2025 edition of the Congress' Rejuvenating Politics initiative. URL: <https://www.coe.int/en/web/congress/-/call-for-applications-for-young-people-to-take-part-in-the-2025-edition-of-the-congress-rejuvenating-politics-initiative>

11. Congress supports youth engagement for Ukraine's reconstruction and recovery. URL: <https://www.coe.int/en/web/congress/-/congress-supports-youth-engagement-for-ukraine-s-reconstruction-and-recovery>